

Sygn. akt II UK 528/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

w sprawie z wniosku B.Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w [...]

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 listopada 2017 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 23 marca 2016 r.,

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w [...] decyzją z 25 października 2014 r. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz dobrowolne ubezpieczenie chorobowe B.Z. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w miesiącach kwiecień i maj 2013 r. wynosi 9.225,75 zł.

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z 4 listopada 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz dobrowolne ubezpieczenie chorobowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności przez odwołującą się w kwietniu 2013 r. wynosi 1.230,10 zł, a w maju 2013 r. - 2.678,44 zł. Sąd ustalił, że odwołująca się od 1 stycznia 2013 r. dokonała zgłoszenia do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego, rentowego, wypadkowego oraz dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Za miesiące kwiecień i maj 2013 r. zadeklarowała podstawy wymiaru składek w wysokości 9.225,75 zł. Odwołująca się otrzymała od organu rentowego zasiłek chorobowy za okres do 1 kwietnia 2013 r. do 26 kwietnia 2013 r. oraz od 10 maja 2013 r. do 31 maja 2013 r. W dniu 16 lipca 2013 r. złożyła korektę dokumentu rozliczeniowego za kwiecień 2013 r., dokonując proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składek do kwoty 1.230,10 zł, a 18 sierpnia 2013 r. korektę dokumentu rozliczeniowego za maj 2013 r. pomniejszając proporcjonalnie podstawę wymiaru składek do kwoty 2.678,44 zł. Sąd Okręgowy wskazał, że spór dotyczy wyłącznie interpretacji art. 18 ust. 8 - 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W ocenie Sądu, art. 18 ust. 9 i 10 w zw. z ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie odbierają ubezpieczonej, która zadeklarowała wyższą podstawę wymiaru składek niż ustawowe minimum, prawa do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składek w miesiącach, w których nastąpiła niezdolności do pracy trwającą przez część miesiąca (kwiecień i maj 2013 r.). Sąd stwierdził, że celem norm zawartych w art. 18 ust. 9 i 10 ustawy jest wyraźne wskazanie, że zmniejszenie podstawy wymiaru składek jest możliwe także wówczas, gdy została ona zadeklarowana w wysokości minimalnej.

Wyrok Sądu Okręgowego organ rentowy zaskarżył w całości. Zarzucił naruszenie art. 18 ust. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez uznanie, że prawo do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składek na podstawie ww. przepisu przysługuje także osobom odprowadzającym składki od innej podstawy wymiaru niż najniższa.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 23 marca 2016 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie (pkt I), rozstrzygając o kosztach postępowania

apelacyjnego (pkt II). Przyjmując ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji za prawidłowe, Sąd stwierdził, że decydujące znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy ma przesądzenie, czy art. 18 ust. 10 w zw. z art. 18 ust. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - przy braku w tej materii innych przepisów - zezwalają na proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe zadeklarowanej w kwocie wyższej od najniższej podstawy wymiaru składek, w sytuacji niezdolności ubezpieczonego do pracy trwającej przez część miesiąca, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku za ten miesiąc. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, zgodnie z judykaturą Sądu Najwyższego, utrwalony pozostaje pogląd, że wykładnia przepisów powinna w pierwszym rzędzie brać pod uwagę językowe znaczenie tekstu prawnego. Dalej, że bezspornie art. 18 ust. 9 ustawy - przewidujący możliwość proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi lub ich ustanie i jeżeli trwały one tylko przez część miesiąca - stanowi, że „kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie (...)”. Tym samym stosując wykładnię językową, przepis ten pozwala osobie prowadzącej działalność na proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne tylko w sytuacji, gdy dotyczy to deklarowanej podstawy wymiaru składek w wysokości 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, w którym mowa w art. 18 ust. 8 ustawy. Sąd podkreślił, że osoby prowadzące działalność gospodarczą posiadają swobodę deklarowania kwoty podstawy wymiaru w wysokości wyższej niż najniższa wskazana w art. 18 ust. 8 ustawy, co oznacza, że posiadają uprawnienie do samodzielnego określenia tej podstawy także w przypadku, gdy podlega ubezpieczeniu tylko przez część miesiąca lub przez część miesiąca jest niezdolna do pracy. Za nietrafny Sąd Apelacyjny uznał argument, że brak możliwości skorzystania przez odwołującą się z możliwości przewidzianej w art. 18 ust. 10 w zw. z art. 18 ust. 9 ustawy stanowi naruszenie zasady równego traktowania ubezpieczonych w zakresie obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne. Sąd podkreślił, że swoboda ustawodawcy do określenia obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne w

ramach poszczególnych systemów ubezpieczenia jest szeroka, kwestia zaś celowości i słuszności wprowadzenia odrębnej regulacji w ubezpieczeniu ww. kategorii osób ubezpieczonych prowadzących działalność gospodarczą nie podlega ocenie sądów powszechnych rozpoznających sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła w całości. Zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest:

(-) art. 18 ust. 9 i 10 w zw. z art. 18 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) poprzez błędne przyjęcie, że art. 18 ust. 9 i 10 ustawy przewiduje możliwość proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składek wyłącznie w sytuacji zadeklarowania przez ubezpieczonego najniższej podstawy wymiaru składek, mimo że właściwa interpretacja tego przepisu powinna prowadzić do wniosku, że możliwym jest proporcjonalne pomniejszenie składek również przez ubezpieczonych deklarujących podstawę wymiaru składek w kwocie wyższej od minimalnej;

(-) art. 18 ust. 10 w zw. z art. 18 ust. 9 i 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez zawężenie zakresu jego zastosowania tylko do ubezpieczonych, którzy zadeklarowali najniższą podstawę wymiaru składek, w sytuacji, w której literalne brzmienie art. 18 ust. 10 ustawy (niezależnie od interpretacji art. 18 ust. 9 ustawy) wskazuje, że zasady zmniejszania najniższej podstawy wymiaru składek, o których mowa w art. 18 ust. 9, stosuje się odpowiednio do wszystkich ubezpieczonych spełniających warunki do przyznania zasiłku w przypadku niezdolności pracy trwającej przez część miesiąca, a nie tylko tych, którzy zadeklarowali najniższą podstawę wymiaru składki.

Skarżąca, w kontekście art. 398² § 1 k.p.c., argumentowała, że wartością przedmiotu sporu w tej sprawie jest kwota 14.542,96 zł (tak jak wskazał ZUS w piśmie procesowym skierowanym do Sądu Apelacyjnego) stanowiąca różnicę w wysokości składek określonych przez organ rentowy w decyzji nr 3652/1702 z 25 października 2013 r. w sprawie określenia podstawy wymiaru składek za kwiecień i maj 2013 r. (tj. 9.225,75 zł x 2), a sumą składek zapłaconych przez odwołującą się za ww. okresy (tj. 1.230,10 zł + 2.678,44 zł). Tym samym skarga

jest dopuszczalna.

Organ rentowy, w odpowiedzi na wezwanie Sądu Apelacyjnego, wyjaśnił, że wartość przedmiotu zaskarżenia podana w apelacji została ustalona poprzez wskazanie różnicy pomiędzy podstawą wymiaru składek za miesiące kwiecień i maj 2013 r. z zaskarżonej decyzji a wskazaną przez stronę. Jednocześnie stwierdził, że zgodnie z stanowiskiem judykatury (m.in. postanowienia SN z 12 kwietnia, II UZ 63/15 oraz z 15 października 2014 r., I UZ 16/14), wartością przedmiotu zaskarżenia w sprawie o wysokość podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne równa jest różnicy pomiędzy wysokością składki wskazywaną (zapłaconą) przez odwołującą się a składką należną, ustaloną w zaskarżonej decyzji za sporny okres. Ustalona w ten sposób wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi w tej sprawie 4.996 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie koniecznym jest zweryfikowanie, czy skarga kasacyjna jest dopuszczalna w świetle art. 398² § 1 k.p.c. Należy jednocześnie nadmienić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie stanowi przeszkody dla Sądu Najwyższego orzekającego w składzie trzyosobowym, któremu przedstawiono skargę kasacyjną, dokonania ponownej kontroli w zakresie spełnienia ustawowych wymogów oraz wydania orzeczenia o odrzuceniu skargi (por. postanowienie SN z 22 stycznia 2014 r., III CNP 10/13, LEX nr 1455722; postanowienie SN z 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284).

Zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia jedynie w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, natomiast w pozostałych sprawach z tego zakresu skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w tych sprawach, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest nie niższa niż dziesięć tysięcy złotych. W orzecznictwie podkreśla się, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy wyznacza zaskarżona decyzja organu rentowego (por. wyrok SN z 4 listopada 2015 r., I UK 507/14, LEX nr 1943210;

postanowienie SN z 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 - oraz powołane tam orzecznictwo).

W tej sprawie skarżącą wniosła odwołanie od decyzji organu rentowego z 25 października 2013 r. stwierdzającej podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz dobrowolne ubezpieczenie chorobowe z tytułu pozarolniczej działalności w miesiącach kwiecień, maj 2013 r. w wysokości 9.225,75 zł. Przedmiot sporu w tej sprawie stanowi, zatem wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za okres określony w zaskarżonej decyzji. Uwzględniając art. 398² § 1 k.p.c., oznacza to, po pierwsze, że sprawa ta ma charakter majątkowy, po drugie, że nie jest sprawą o objęcie ubezpieczeniem społecznym, po trzecie, że skarga kasacyjna w tej sprawie jest dopuszczalna, o ile wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych.

Odwołując się do stanowiska utrwalonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w sprawach o wysokość podstawy wymiaru składek wartość przedmiotu zaskarżenia równa się różnicy pomiędzy wysokością składki wskazaną (zapłaconą) przez odwołującego się a składką należną za sporny okres - (por. przykładowo postanowienia SN: z 24 maja 2012 r., II UZ 16/12, LEX nr 1222163, czy z 7 listopada 2013 r., II UZ 59/13, LEX nr 1391553).

Skarżąca jako wartość przedmiotu zaskarżenia wskazała kwotę 14.542,96 zł, wyjaśniając, że kwota ta odpowiada różnicy w wysokości składek określonych w zaskarżonej decyzji za kwiecień i maj 2013 r. - tj. łącznie 18.451,50 zł, a sumą składek zapłaconych przez skarżącą za ww. okres w łącznej kwocie 3.908,54 zł. Stwierdziła, że zdaniem organu rentowego powinna zapłacić składkę w wysokości 18.451,50 zł za maj i kwiecień 2013 r., a zapłaciła składkę w wysokości 3.908,54 zł. Twierdzenia skarżącej nie znajdują potwierdzenia w dokumentacji stanowiącej materiał dowodowy w tej sprawie. Analiza treści zaskarżonej decyzji oraz akt rentowych odwołującej się prowadzi do wniosku, że kwoty wskazane w skardze kasacyjnej na okoliczność wykazania dopuszczalności skargi kasacyjnej odnoszą się nie do różnicy pomiędzy kwotą składek należnych a kwotą składek zapłaconych; ale do różnicy pomiędzy wysokością podstawy wymiaru składek wskazaną w zaskarżonej decyzji oraz wysokością podstawy wymiaru składek

określoną przez skarżącą. Tym samym rację ma organ rentowy, stwierdzając, że wartość przedmiotu zaskarżenia w tej sprawie jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych.

W tej sytuacji należy jedynie wspomnieć, że zasadniczy problem występujący w sprawie został rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy w wyroku, który zapadł po wniesieniu skargi kasacyjnej. W wyroku tym z dnia 20 września 2017 r., I UK 341/16, Sąd Najwyższy przyjął, że z przepisu art. 18 ust. 9 ustawy systemowej wynika, iż możliwość korzystania z proporcjonalnego pomniejszania podstawy wymiaru składki jest ograniczona tylko do ubezpieczonych, którzy zadeklarowali najniższą podstawę wymiaru składki.

Z tych względów Sąd Najwyższy, działając na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c., odrzucił skargę kasacyjną jako niedopuszczalną.

kc